



# SPACEROWNIK PO PRADZE



Projekt współfinansuje m.st. Warszawa



# SPIS TREŚCI

2

**HIPSTERSKA I KOLOROWA  
STARA PRAGA**

9

**RODZINNY SPACER  
PO KAMIONKU**

13

**SZLAKIEM PRASKICH  
REKONSTRUKCJI**

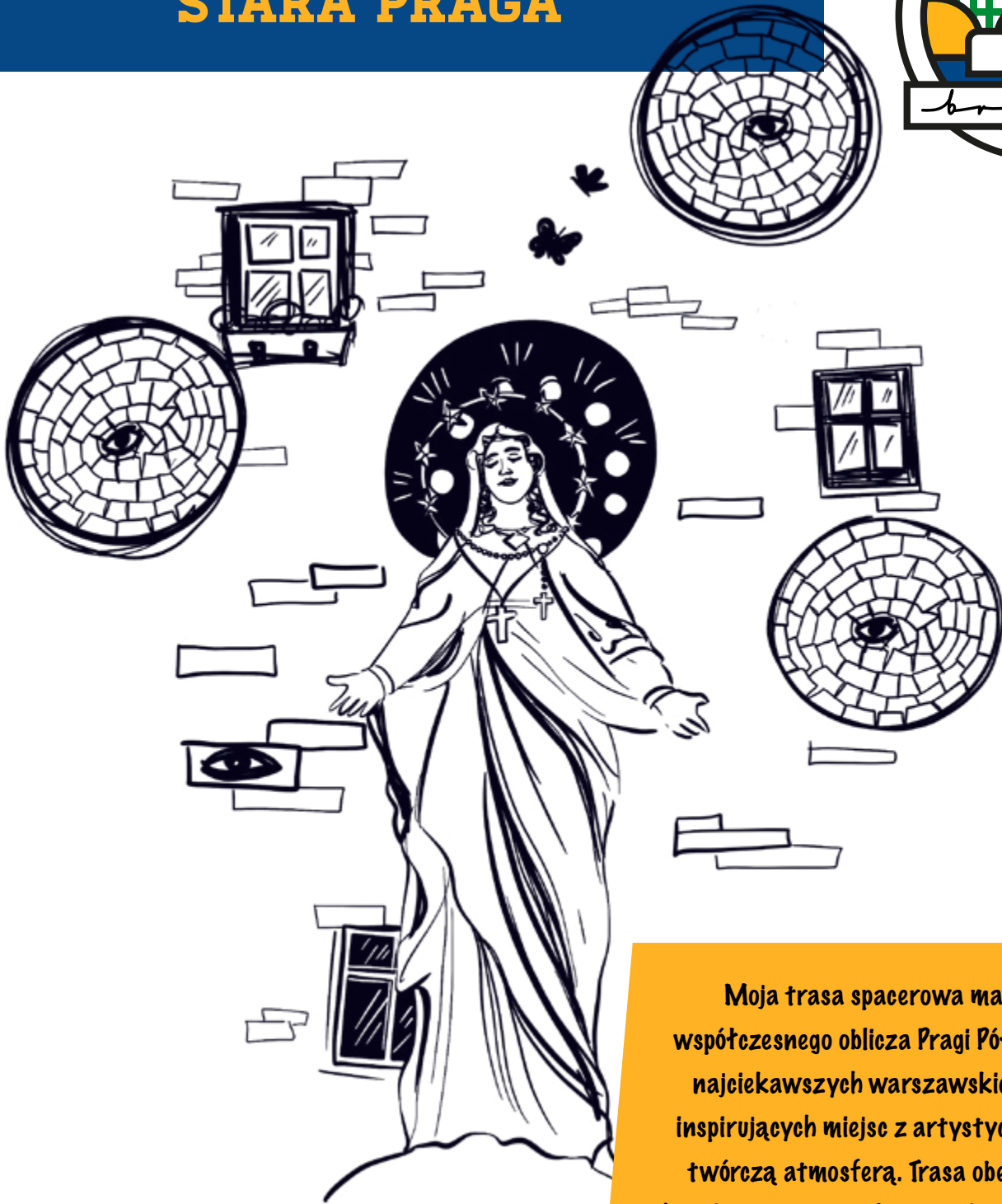
19

**JAK FOTOGRAFOWAĆ PRAGĘ?  
MINIPPORADNIK SPACEROWY**

23

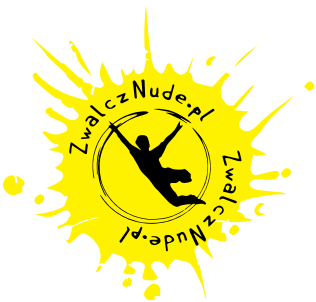
**KRÓTKI SPACER BŁONIAMI ELEKCYJNYMI  
NA KAMIONKU**

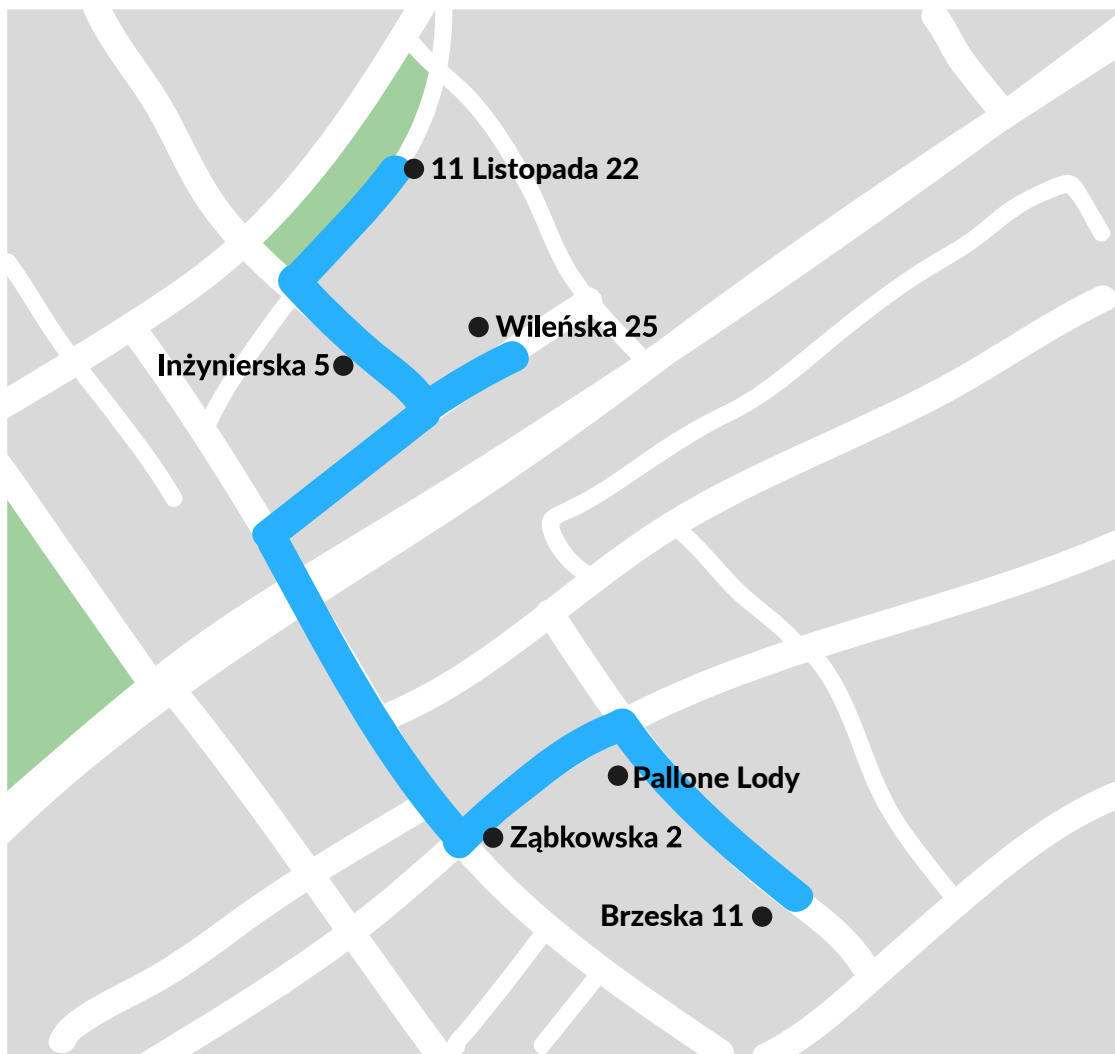
# HIPSTERSKA I KOLOROWA STARA PRAGA



Moja trasa spacerowa ma na celu ukazanie współczesnego oblicza Pragi Północ jako jednej z najciekawszych warszawskich dzielnic, pełnej inspirujących miejsc z artystycznym klimatem i twórczą atmosferą. Trasa obejmuje najbardziej charakterystyczne elementy krajobrazu dzielnicy takie jak kapliczki, murale i zabytkowe kamienice, ale wzbogacona jest też o lokalne biznesy w postaci sklepu vintage, klubokawiarni i cukierni. Moja trasa jest stworzona z myślą o młodych ludziach, ale także wszystkich tych, którzy są zainteresowani alternatywnym zwiedzaniem Warszawy.

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa





- Czas spaceru: 1,5 h
- Dla kogo przeznaczony jest spacer: młodzież, wszyscy zainteresowani
- Czy trasa jest dostępna dla osób z niepełno-  
sprawnościami? Tak



## KAROLINA KRUCZEK

- absolwentka dziennikarstwa i komunikacji społecznej, na co dzień pracuje jako copywriterka i specjalistka ds. social media. Jest pasjonatką szeroko pojętej kultury, lubii wiedzieć „co w mieście piszczy”, dlatego w wolnym czasie na bieżąco śledzi i odwiedza aktualne wystawy, nowe miejsca lub różnego rodzaju wydarzenia. Często zdarza jej się też spacerować po Warszawie (najczęściej po Pradze, ponieważ tutaj mieszka) i uprawiać przy tym fotografię mobilną.

## 1. ULICA BRZESKA

Podwórka kamienie przy ulicy Brzeskiej 9, 11, 13, 17A, 21 (murowane kapliczki):

- Kapliczka umieszczona na ścianie kamienicy przy ulicy Brzeskiej 9. Powstała wiosną 1944 roku, z inicjatywy jednego z mieszkańców budynku - Antoniego Korbuta. We wnętrzu skrywa oświetloną i udekorowaną sztucznymi kwiatami figurę Matki Boskiej. Kamienica pochodzi z początku XX wieku i została wzniesiona dla Mordki Wildenberga.
- Kapliczka znajdująca się na podwórzu kamienicy przy ulicy Brzeskiej 11. Jej powstanie datuje się na rok 1943. Sama kamienica została wybudowana w latach 1898-1899 dla Stanisława Borzuchowskiego.
- Kapliczka zlokalizowana przy ulicy Brzeskiej 13. Wybudowana została pod koniec XIX wieku. Za szklanymi drzwiczkami ukryta jest figurka Matki Boskiej przystońnięta firanką, natomiast przestrzeń wokół kapliczki ozdobiona jest kwiatami.
- Kapliczka znajdująca się na podwórzu kamienicy przy ulicy Brzeskiej 17A. Powstała w akcie wdzięczności za uratowanie mieszkańców kamienicy przed rozstrzelaniem przez Niemców. Na postumencie znajduje się napis: "O, MATKO NASZA! OPIEKUJ SIĘ NAMI 9.08.1943".
- Kapliczka mieści się w podwórku przy ulicy Brzeskiej 21. Została ufundowana przez małżeństwo Terechów w intencji dziękczynnej za ocalenie z drugiej wojny światowej. Figura Matki Boskiej znajduje się w oszklonej, drewnianej skrzynce.



## • STREET ART PRZY BRZESKIEJ

- Mural "Twarze na Brzeskiej" umieszczony na ścianie kamienicy przy ulicy Brzeskiej 6. Jego autor jest nieznany.
- Mural „Wielka Gęś” znajduje się na ścianie kamienicy przy ulicy Brzeskiej 14A. Powstał w maju 2012 roku. Został zainicjowany przez projekt „This Way”, w ramach którego cenieni artyści street-artu wspólnie z dziećmi ze stowarzyszenia GPAS (Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej) tworzyli wielkoformatowe murale.
- Graffiti przy parkingu - autor nieznany.
- Psota Brzeska 23 - Klubokawiarnia serwująca dania polskiej kuchni w wersji wegańskiej. Specjałem tego miejsca jest wegańska wątróbka, tatar i flaczki z bocznikiem. Z głośników sączy się tutaj muzyka z dawnych lat, m.in. Umer, Łobaszewska czy Soyka. Klimatu dopełnia oryginalny, kolorowy wystrój oraz pluszowy tygrys, który wita gości na wejściu.
- Pallone Lody Brzeska 29/31 - Pallone to niewielki - choć niezwykle urokliwy - lokal z lodami robionymi na miejscu, według tradycyjnych, włoskich receptur.





## 2. ULICA ZĄBKOWSKA

Podwórka kamienic przy ulicy Ząbkowskiej

12, 7, 3 (murowane kapliczki):

- Kapliczka znajdująca się na podwórku kamienicy przy ulicy Ząbkowskiej 12. Przypuszcza się, że została wniesiona w 1943 roku. Pod figurą Matki Boskiej znajduje się napis: „O MARIO NIEPOKALANIE POCZĘTA MÓDL SIĘ ZA NAMI 1 VIII 1943 ROKU”.
- Kapliczka zlokalizowana na podwórku kamienicy przy ulicy Ząbkowskiej 7. Wzniesiona została w okresie okupacji. Jej charakterystycznym elementem jest „domek” z dwuspadowym daszkiem. Kamienica, za którą stoi kapliczka została zbudowana w 1880 r. dla Szmula Kaliny, a następnie nadbudowana. Zamieszkiwali ją w głównie Żydzi.
- Kapliczka znajdująca się na podwórku kamienicy przy ulicy Ząbkowskiej 3. Pochodzi z okresu okupacji. Otacza ją porośnięta roślinami pergola. Po wojnie zniszczona figurka została usunięta - powróciła na swoje miejsce dopiero w 2009 roku.
- Mural na 100-lecie niepodległości Polski przy ulicy Ząbkowskiej 3. Jego autorem jest Ylan Anouf. Prezentuje napisy nawiązujące do wolności, równości, tolerancji.
- Mural „Desperados” przy ulicy Ząbkowskiej 2. Został wykonany przez uczestników warsztatów organizowanych przez Desperadosa “Dotacje na kreacje”. Obok muralu znajduje się rzeźba Marka Sułka z cyklu „praskich aniołków”.

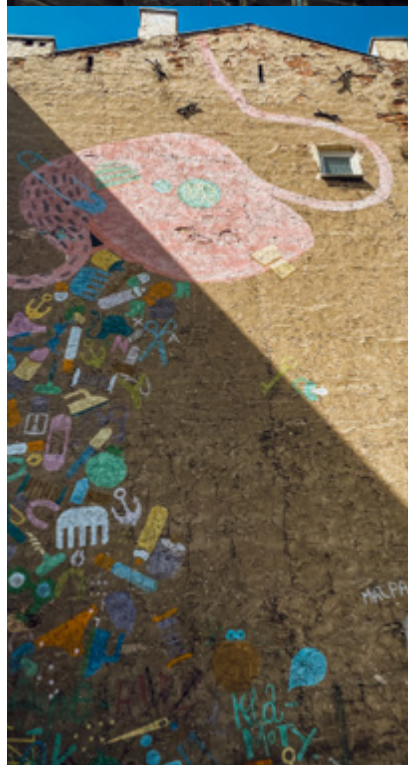
### 3. ULICA WILEŃSKA

- Sklep vintage Look Inside przy ul. Wileńskiej 21 - oryginalna przestrzeń pełna antyków i staroci. Sklep działa w praktycznym zagłębieniu sklepów vintage. Organizuje cyklicznie wydarzenie Cuda Wianki, zrzeszające okolicznych przedsiębiorców.
- Murale na ścianie budynku przy rogu ul. Wileńskiej i Zaokopowej, gdzie dawny sklep mięsny jest obecnie restauracją. Wykonane są techniką szablonu i nawiązują do twórczości mistrza street-artu Banksy'ego.



### 4. ULICA INŻYNIERSKA

- Galeria Antykwariat Zaktadka przy ul. Inżynierskiej 1 - Antykwariat Zaktadka to autorski projekt Marcina Gałązki, który wykracza poza tradycyjne działania w postaci skupu i sprzedaży książek. W lokalu są organizowane imprezy kulturalne: spotkania z pisarzami, warsztaty i koncerty.
- Mural "Praska Torba" zlokalizowany w podwórku przy ulicy Inżynierskiej 3. Powstał wiosną 2012 roku w ramach projektu „This Way”, inspirowanego Euro 2012. Zaprojektowała go Zuzanna Młotek wraz z grupą dzieci z Grupy Pedagogiki i Animacji Społecznej (GPAS).





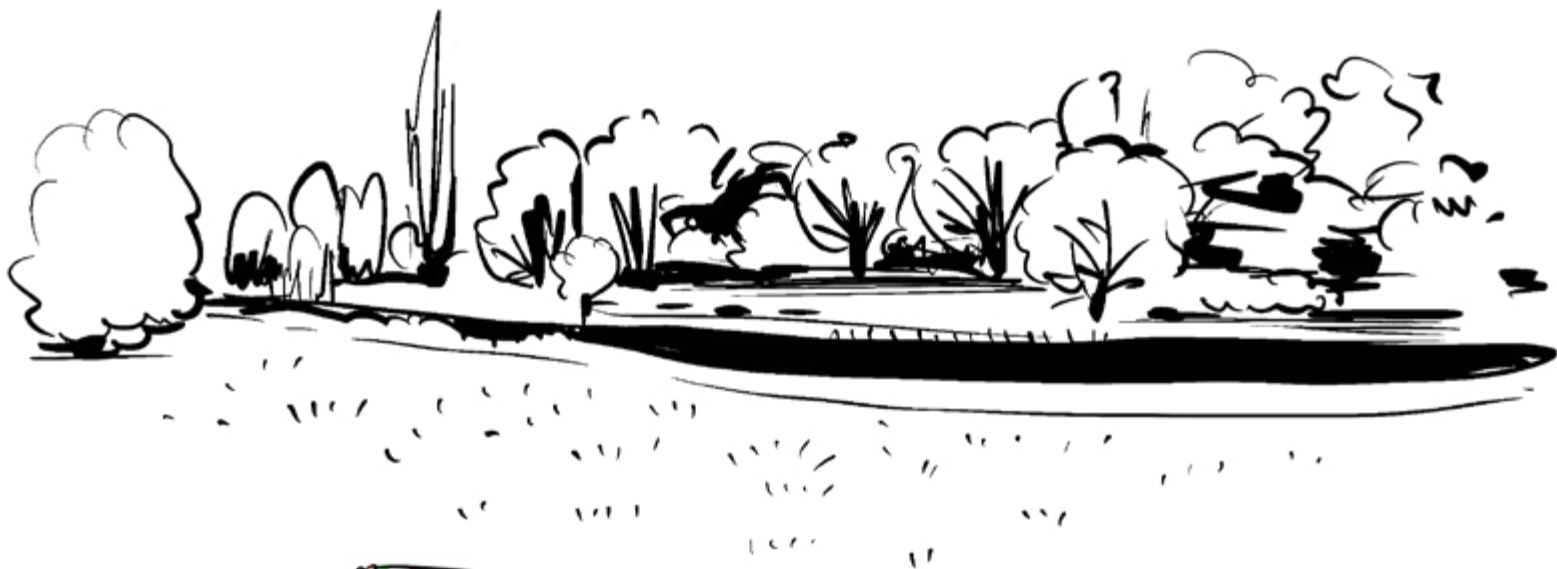


## 5. ULICA 11 LISTOPADA

- Klubowe zagłębienie przy ulicy 11 Listopada 22 - dawne zabudowania Fabryki Wyrobów Gumowych „Brage”, obecnie siedziba takich klubów jak Skład Butelek, Hydrozagadka czy Chmury. Podwórko, przy którym się znajdują jest pełne murali, graffiti i sztuki ulicy.

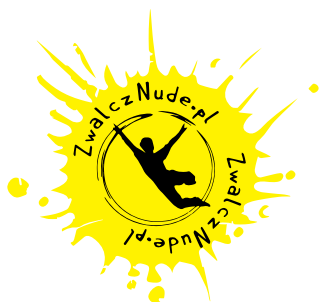


# RODZINNY SPACER PO KAMIONKU



Praga to tyle ciekawych miejsc, że trudno zdecydować się na jeden spacer. Mieszkam w Wilanowie i od kilkunastu lat Pragę odwiedzam regularnie z moimi dziećmi. Moje pierwsze wspomnienia sięgają do spacerów po parku Skaryszewskim oraz bardzo częste wizyty w Zoo, potem udział w fantastycznych grach miejskich organizowanych przez Zwalcz Nudę, na Grochowie i nie tylko, zimą Stadion Narodowy z lodowiskiem oraz Mikołajkowe odwiedziny w fabryce Wedla, a latem warsztaty w parku Praskim i rejsy po Wiśle.

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa





- Czas spaceru: 1,5 h
- Dla kogo przeznaczony jest spacer: rodziny z dziećmi, wszyscy zainteresowani
- Czy trasa jest dostępna dla osób z niepełnościami? Tak

**MARIA REJMER** jest nauczycielką języka angielskiego. Lubi podróże i gotowanie. Na co dzień najchętniej wolny czas spędza z czwórką swoich dzieci: odwiedzając muzea i biorąc udział w warsztatach wspólnie odkrywają ciekwe miejsca dla rodzin w Warszawie.



## TRASA

1. Spacer zaczynamy naprzeciw Stadionu Narodowego przy popiersiu Ignacego Paderewskiego u zbiegu alej Waszyngtona i Zielenieckiej.
2. Wchodzimy do parku Skaryszewskiego i kierujemy się alejką na wschód, zatrzymujemy się przy placu zabaw, obowiązkowy punkt z małymi dziećmi.
3. Po krótkiej przerwie kierujemy się w stronę wodospadu parkowego, gdzie można zrobić przepiękne zdjęcia, dalej obok Głazu pamięci Zgrupowania AK.
4. Następnie na północ obok amfiteatru i klubu sportowego Drukarz przechodzimy kładką przez jezioro Kamionkowskie.
5. Wracamy wzdłuż brzegu na wschód wzdłuż alei Wedla, skręcamy w prawo w ulicę Lubelską, która doprowadza nas do fabryki czekolady. Fabryka ta dwa razy do roku otwiera bezpłatnie swoje drzwi dla zwiedzających, wtedy można przyrzeć się pracy cukierników i poznać ciekawą historię firmy Wedel, ale tym razem przechodzimy obok fabryki i zatrzymujemy się w pijalni czekolady na słodkie co nieco lub po prostu chwilę odpoczynku, dowiemy się też trochę o historii fabryki i ich właścicieli.
6. Wracamy ulicą Lubelską, potem w prawo, tym razem na południe wzdłuż alei Zielenieckiej do wyjścia, przy popiersiu Ignacego Paderewskiego.

### Wizyta w fabryce Wedla





Omęgą po jeziorze Kamionkowskim

## UZASADNIENIE

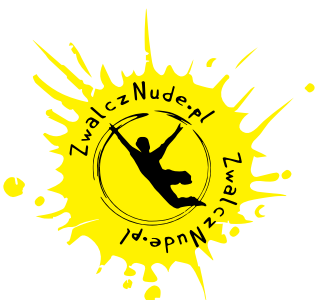
Zdecydowałam się na spacer po parku Skaryszewskim, bo lato zachęca do odwiedzania zielonych terenów Warszawy, a dodatkowo Park Skaryszewski jest wpisany na listę zabytków. Jest to miejsce gdzie rodziny z dziećmi w różnym wieku znajdą coś dla siebie. Młodsze dzieci mogą obserwować wiewiórki i łabędzie lub spędzić czas na placu zabaw, starsze mogą zatrzymać się przy pomnikach upamiętniających różne wydarzenia i postacie historyczne lub wypróbować się w sportach wodnych. Dodatkowym miejscem na trasie jest wizyta w pijalni czekolady Wedla obok fabryki. Historię tej rodzinnej firmy warto poznać i na chwilę się tutaj zatrzymać.

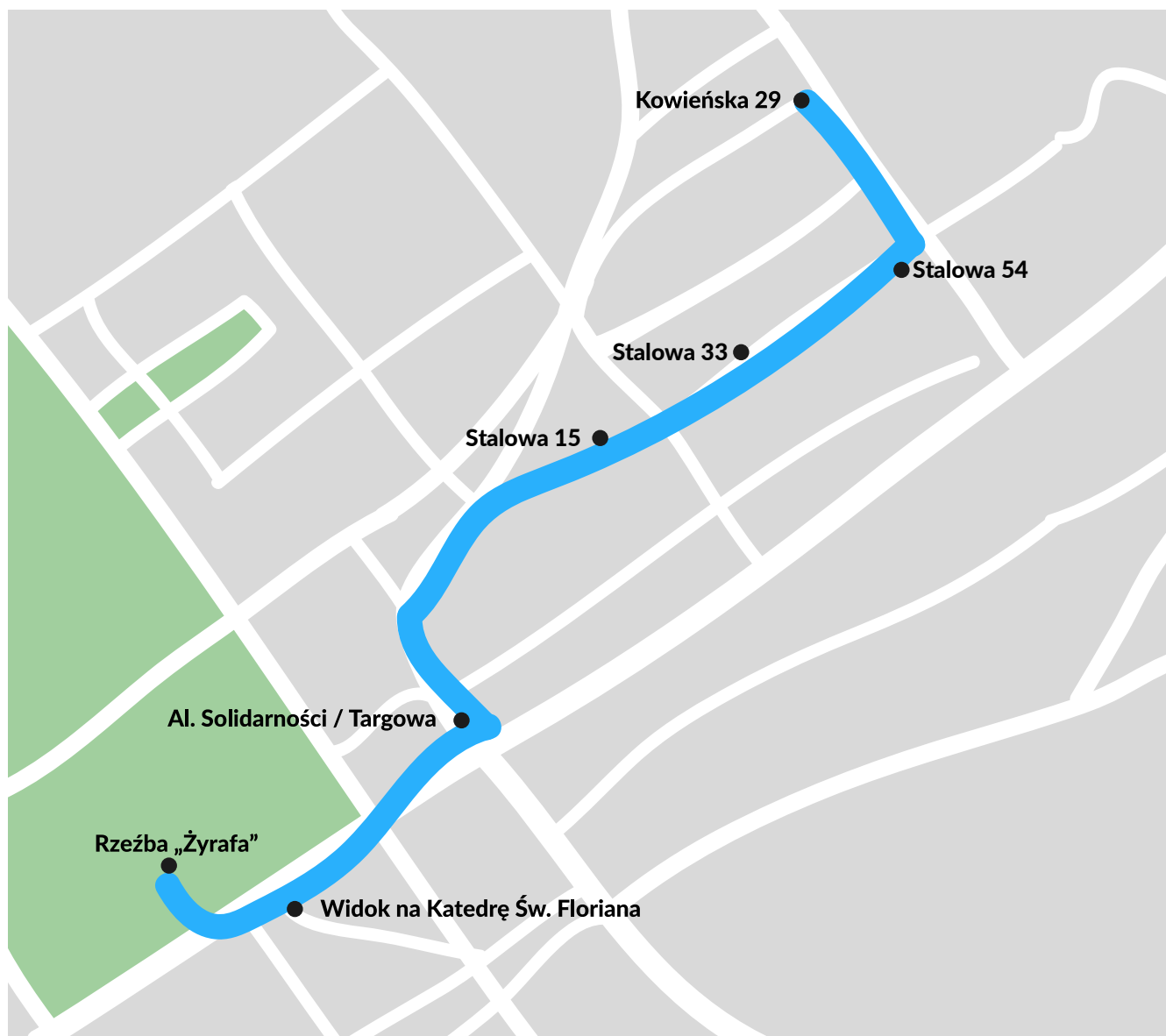
# SZLAKIEM PRASKICH REKONSTRUKCJI



Praska Grupa Rekonstrukcyjna, czyli Urszula Bojanowicz i Katarzyna Adamska-Dutkiewicz, zapraszają na wyjątkowy spacer po Nowej Pradze. Zobaczycie jak zmieniały się miejsca ze zrekonstruowanych przez nas zdjęć zrobionych na Pradze, na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Zapraszamy na nostalgiczną wirtualną wycieczkę.

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa





- Czas spaceru: 60 min
- Dla kogo przeznaczony jest spacer: rodziny z dziećmi, wszyscy zainteresowani
- Czy trasa jest dostępna dla osób z niepełno-  
sprawnościami? Tak

Autorki „Spaceru szlakiem praskich rekonstrukcji” to **URSZULA BOJANOWICZ I KATARZYNA ADAMSKA-DUTKIEWICZ**, koleżanki, które łączy zamyślenie do Pragi Północ. Urszula jest rodowitą Prażanką, wychowaną w kamienicy przy ul. Stalowej. Jest miłośniczką praskich kamienic, murali i specyficznego klimatu Pragi, który uwiecznia na zdjęciach. Ciągłe eksploruje zakamarki dzielnicy i znajduje coś nowego. Pasja do robienia zdjęć zakamarków dzielnicy zaowocowała założeniem facebookowej grupy „Foto-zagadki Praga Północ”

Katarzyna jest mieszkanką sąsiedniego Targówka, pracuje na Pradze Północ w organizacji pozarządowej oraz przewodniczy Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego w naszej dzielnicy, więc sercem i duchem jest Prażanką.

## 1. SZWEDZKA/KOWIEŃSKA

Zaczynamy od ul. Szwedzkiej u wylotu Kowieńskiej, tuż przy dawnej Fabryce Lever&Schicht. Wiecie, że produkowano tu mydło Biały Jeleń a potem krem Nivea? Wszystkie okoliczne dzieci w latach osiemdziesiątych, przychodziły pod okna fabryki, wówczas już „Polleny”, aby wyprosić coś od miłych pań z produkcji. I wiecie co? Nigdy nie odeszły z pustą ręką! Ech, to były czasy...

Tutaj wyszperaliśmy zdjęcie dwóch panów ciągnących wózek i po blisko 60 latach je odtworzyliśmy, trochę humorystycznie.

Zdjęcie pochodzi z albumu „Praga w starej fotografii”, autorem jest Jerzy Woropiński a wykonane zostało w latach 70. XXw.

A tak wygląda nasza wersja z 2021 roku.

Foto: Ignacy Dutkiewicz



## 2. STAŁOWA 54

Kilka kroków dalej mamy kamienicę z dwoma wejściami, od ulicy Szwedzkiej i od Stalowej. Warto zwrócić uwagę na charakterystyczne lwy zdobiące okna na parterze, one śledzą przechodniów!

Tutaj odtworzyliśmy zdjęcie, które zostało znalezione na „Praga na Starych fotografiach”. Autora ani daty zdjęcia nie znamy, ale przyjmujemy, że zostało wykonane w latach 50. XXw.

Niestety podwórko zostało podzielone płotem i efekt już nie ten sam, ponadto stoją tam samochody ale i tak czuć atmosferę tamtych lat.

A to nasza wersja z 2021 roku. Powiemy Wam w tajemnicy, że bańki to świetna zabawa w każdym wieku a praskie podwórka są magiczne.

Foto: Katarzyna Adamska-Dutkiewicz





### 3.STALOWA 33

Pozostajemy na ul. Stalowej i zagłębiamy się w podwórko, gdzie wykonaliśmy kolejną rekonstrukcję. Tym razem zdjęcie pochodzi z prywatnego archiwum, zostało zrobione przez Urszulę a pozował Andrzej. Po 40 latach oboje spotkali się w tym samym miejscu, na podwórku na którym się wspólnie wychowali, aby odtworzyć fotografię i znowu Urszula fotografowała a Andrzej pozował. Łezka się w oku zakręciła... Z oczywistych powodów oryginalny kot nie dał się zaprosić do zabawy.

Foto: Urszula Bojanowicz



### 4.STALOWA 15

Od tego zdjęcia zaczęliśmy naszą przygodę z rekonstrukcjami.

Zdjęcie pochodzi z prywatnego albumu Urszuli i przedstawia jej babcie z koleżankami w czasach hitlerowskiej okupacji a więc odtworzyliśmy historię sprzed 80-ciu lat!

Foto: Krzysztof Michalski



## 5. AL. SOLIDARNOŚCI / TARGOWA.

Widok na Sobór Metropolitalny świętej Równej Apostołów Marii Magdaleny, czyli cerkiew prawosławną, którą Prażanie widują bardzo często z racji lokalizacji. Zdjęcie pochodzi z [www.flickr.com](http://www.flickr.com) a zostało wykonane w 1956 r. A to nasza wersja z 2021 r. Nawet z oryginalną Warszawą :)

Psst! Ta kobieta na naszym zdjęciu to mężczyzna :)

Foto: Katarzyna Adamska-Dutkiewicz



## 6. AL. SOLIDARNOŚCI, WIDOK NA KATEDRĘ ŚW. FLORIANA

Tym razem postanowiliśmy odtworzyć zdjęcie szczególnie, gdyż przedstawia ono Zofię Jastrzębską „Zosię”, sanitariuszkę polową, ciężko ranną w Powstaniu Warszawskim, na tle ruin Katedry św. Floriana, prawdopodobnie w 1945 roku. Jeśli ktoś nie miał świadomości, to teraz już wie, że katedra była całkowicie zburzona podczas II wojny światowej.

Zdjęcie jest własnością Anny Skarzyńskiej a zamieszczone zostało na [www.kierunkowy22.pl](http://www.kierunkowy22.pl)

A to efekt naszej rekonstrukcji z odbudowaną Katedrą. Wiecie, że Katarzynie udało się nawet zdobyć identyczne buty do tego zdjęcia?

Foto: Urszula Bojanowicz



## 7. PARK PRASKI, RZEŻBA ŻYRAFA

Na koniec zabieramy Was do Parku Praskiego, gdzie od 1981 roku stoi 12 metrowa Żyrafa. Dzięki archiwalnym materiałom, udostępnionym nam przez Warszawskie ZOO, dowiedzieliśmy się, że ta ogromna rzeźba autorstwa Władysława Frycza, została подарowana warszawskim dzieciom właśnie przez Ogród Zoologiczny.

Dzięki zdjęciom dokumentującym postawienie rzeźby, mogliśmy wykonać rekonstrukcję tego wydarzenia, to było wyzwanie! Foto archiwalne: Warszawskie ZOO, uzyskane przez Mania Hermann

Rekonstrukcja: Jakub Bojanowicz



W roku 2021 naszej praskiej Żyrafie stuknęła czterdziestka ,więc wyprawiliśmy jej także imprezę urodzinową, chyba była zadowolona, chociaż stała niewzruszona.

Tutaj relacja z urodzin :

<https://www.facebook.com/1612082947/videos/pcb.523426218620953/3128644104030319>



Z okazji 40 lecia nakręciliśmy także krótki film:

[https://www.youtube.com/watch?v=vl0\\_rkftS\\_0](https://www.youtube.com/watch?v=vl0_rkftS_0)

W maju 2021 Ula i Kasia postanowiły odtworzyć stare zdjęcie z rodzinnego albumu, zrobione 80 lat wcześniej na ul. Stalowej i tak narodziła się Praska Grupa Rekonstrukcyjna PeGieEr, która odtwarza stare zdjęcia w tych samych miejscach.

PeGieEr ma na koncie 20 rekonstrukcji, rozwija się i działa dalej, przynosząc dużo satysfakcji autorkom projektu oraz zaproszonym gościom.



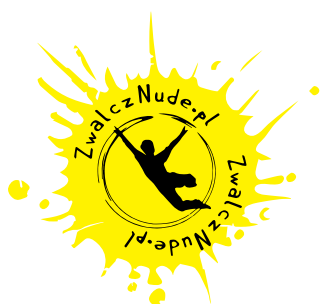
Zapraszamy na facebooka:

<https://www.facebook.com/groups/473686376928271>

# JAK FOTOGRAFOWAĆ PRAGĘ? MINIPORADNIK SPACEROWY

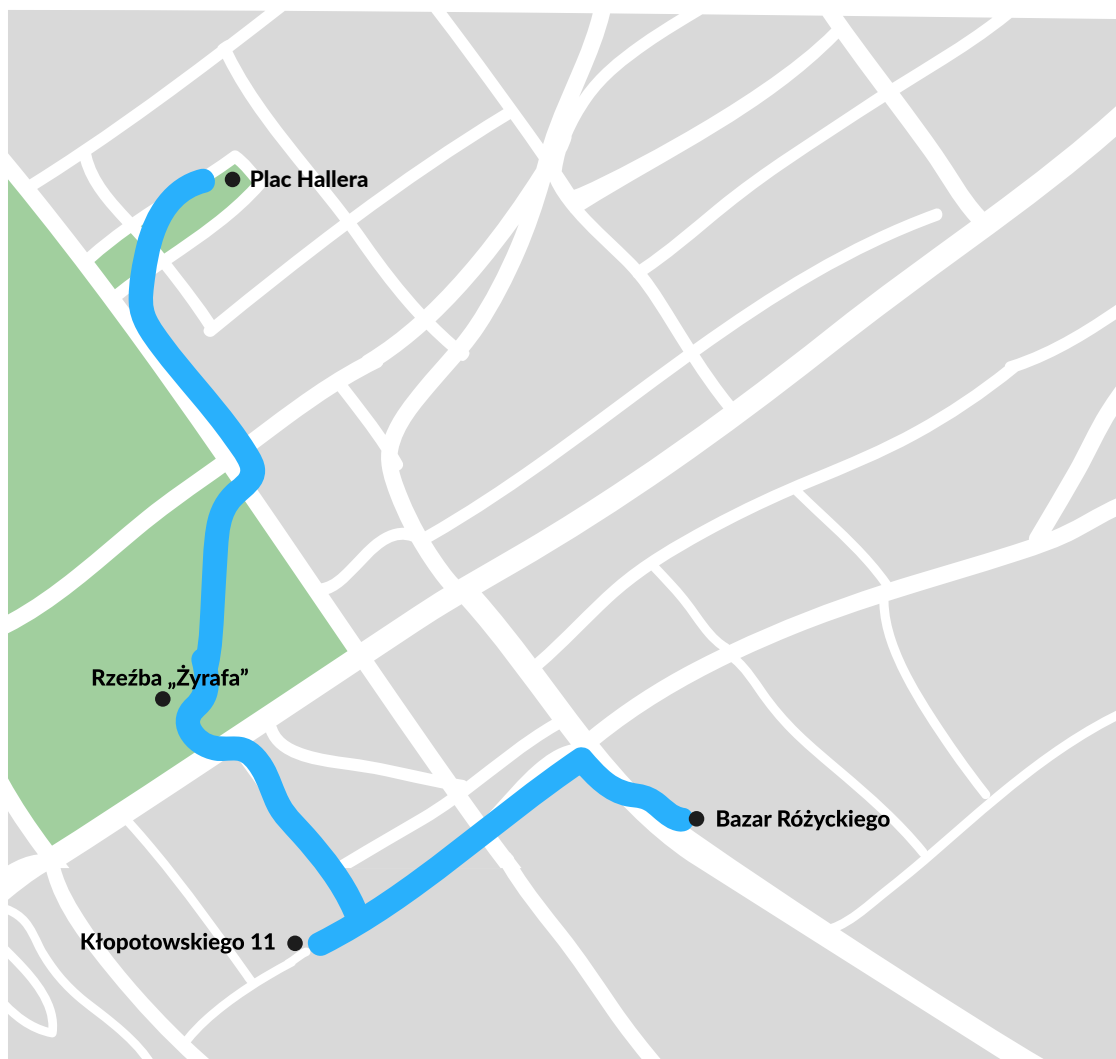


Praga to miejsce szczególne, autentyczne i różnorodne, o unikalnym charakterze. O tej unikalności świadczą przede wszystkim mieszkający tutaj ludzie, ale także budynki. One kształtują zarówno miasto, jego tkankę, jak i mieszkańców i mieszkańcy Pragi. Praga to stare fabryki, które współcześnie zamieniają się w centra kultury i wydarzeń; to urokliwe kamienice, w których toczy się codzienne życie i które nie ustępują kamienicom w śródmieściu; to często nieodkryte perełki architektoniczne – tak jak plac Hallera. To – w końcu – nieznane nikomu pomniki czy miejsca ważnych wydarzeń historycznych. W swoim miniporadniku spacerowym pokażę, jak ukazywać architekturę i życie miasta na zdjęciach.



Projekt współfinansuje m.st. Warszawa





- Czas spaceru: 120 minut
- Dla kogo przeznaczony jest spacer: młodzież, seniorzy, osoby aktywne fizycznie, wszyscy zainteresowani
- Czy trasa jest dostępna dla osób z niepełnościami? Tak

#### Autor spaceru:

**KAROL SAMBORSKI** - jest studentem dziennikarstwa, który na co dzień zajmuje się fotografią. Fotografuje ludzi, architekturę oraz wszystko, co go zainteresuje. Uchwycenie decydujących momentów stało się jego pasją oraz sposobem na życie. W Warszawie mieszka zaledwie od trzech lat, ale tak krótki okres motywuje go do aktywniejszego spędzania czasu w tym mieście i poznawania jego historii. Jako hobby może spokojnie zaliczyć spacer po Pradze, właśnie z aparatem w ręku.

## **PIERWSZY PRZYSTANEK: JAK FOTOGRAFOWAĆ ARCHITEKTURĘ?**

### **• PLAC HALLERA**

Plac Hallera to jeden z największych placów w Polsce (a do tego zielony!). Rozległy plac stanowi centralny element wielkiego zespołu mieszkaniowego Pragi II. Jest to modernistyczne osiedle, socrealistyczne, niekiedy nazywane praskim MDM-em, które może przytłoczyć swoją monumentalnością. Dzisiaj plac Hallera to miejsce spotkań, w którym toczy się praskie życie. Jak – na pierwszy rzut oka – szare, ogromne i nudne budynki pokazać na zdjęciach?

### **• PRASKIE KAMIENICE – ULICA KŁOPOTOWSKIEGO**

Praskie kamienice trzeba odczarować – nie są to wcale małe budynki z odpadającym tynkiem. Najlepiej odczarowanie zacząć od jednej z najpiękniejszych kamienic nie tylko na Pradze, ale też w Warszawie. Mowa o secesyjnej kamienicy Izraela Halbera przy ul. Kłopotowskiego 38, która dzisiaj jest bardzo chętnie wykorzystywana przez nowożeńców jako scenografia do sesji.



## DRUGI PRZYSTANEK: JAK FOTOGRAFOWAĆ ŻYCIE MIASTA?

### • BAZAR RÓŻYCKIEGO, UL. TARGOWA 54

Do 1989 roku miejsce tętniące życiem. Można tu było kupić wszystko, chodzili tutaj wszyscy mieszkańcy i mieszkanki Pragi, a o miejscu do tej pory krążą legendy. Powstał w 1882 roku, a jego największy rozwój przypadł na lata po II wojnie światowej. Upadek bazaru wiąże się po części z otwarciem – całkiem niedaleko – wielkiego jarmarku Europa.



### • PARK PRASKI

To najstarszy warszawski park, który nie powstał z przypałacowych ogrodów – jego początki sięgają lat 70. XIX wieku. Dzisiaj jest to miejsce często odwiedzane przez prażan i prażanki – bliskie ZOO, cień w upalny dzień czy miejsce na wyjście z psem. A przy okazji ciekawe rzeźby zwierząt, ze słynną stalową żyrafą na czele, dają idealną scenerię do fotografowania życia mieszkańców i mieszkanek Warszawy.

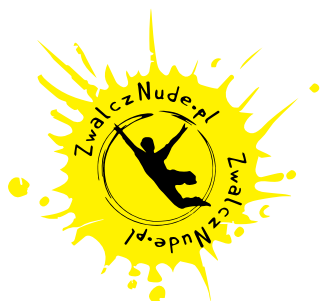


# KRÓTKI SPACER BŁONIAMI ELEKCYJNYMI NA KAMIONKU



## Dlaczego taka trasa?

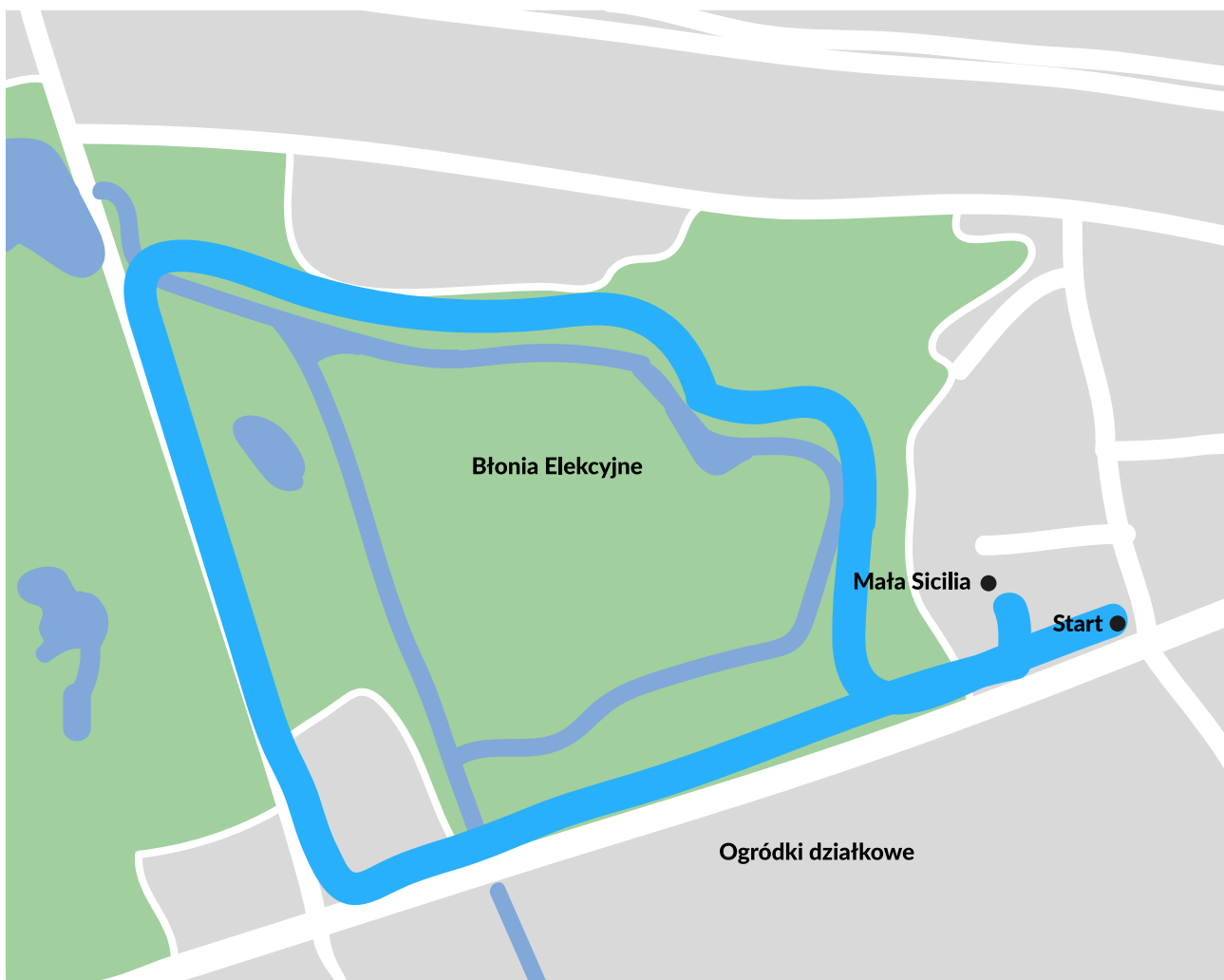
Osobisty sentyment do tego obszaru: zamieszkanie przez 20 lat, wychowanie córki w tym miejscu – nauka jazdy na rowerze, zabawy, rodzinne spacery. Miejsce łączy w sobie historię i współczesność. Niedawno wrócili razem w tę okolice na sentymentalny spacer. Córka, która dawno tu nie była. Była zaszokowana, że tak urokliwe, cenne przyrodniczo miejsce może zostać zabudowane.



Projekt współfinansuje m.st. Warszawa







- Czas spaceru: 120 minut
- Dla kogo przeznaczony jest spacer: wszyscy zainteresowani
- Czy trasa jest dostępna dla osób z niepełno-  
sprawnościami? Tak

Autor spaceru:

**ANDRZEJ HAŁUBEK** - inżynier emeryt. Uwielbia spacerować, taniec. Z Pragę od urodzenia: 1945 - „dach nad głową” Brzeska 20.

1950 - kąpiel Targowa 48. z widokiem na Bazar Rózyckiego.

1957 - samodzielne, komunalne mieszkanie „Nowa Praga”.

1983 - 2000 - Kinowa.

Praca od 1957: WZNS, WSK „Grochów” (dawniej Bracia Borkowscy), Instytut Tele- i Radiotechniczny. Dzieci to Prażanie. Syn urodzony na Linneusza, chrzczony w Kościele Matki Bożej Loretańskiej. Córka urodzona na Kinowej, chrzczona w Konkatedrze Matki Boskiej Zwycięskiej.

Konsultacja spaceru: Ola Domaradzka

## POCZĄTEK TRASY:

róg ulic Stanisława Augusta i Kinowej (Praga Południe). Spacer północną stroną Błoni Elekcyjnych w kierunku Parku Skaryszewskiego.

## INFORMACJE HISTORYCZNE:

skąd nazwa Błonia Elekcyjne?

Na polach wsi Kamion (obecnie Kamionek) odbyła się pierwsza w Polsce wolna elekcja (1573 - Henryk Walezy). W 1733 roku miała tu miejsce jedna z kolejnych elekcji (August III Sas).

## ASPEKT PRZYRODNICZY:

Cenne przyrodniczo obszary bagienne, występuje tu wiele gatunków zwierząt i roślin. Poznanie rosnących tu roślin. Informacje o żyjących tu rybach, ptazach, gadach ptakach i ssakach. „Chwasty” czyli zioła. Wyszukiwanie i pozyskiwanie na łąkach.

Większość roślin zielnych i posiada właściwości lecznicze. Przykładowo:

**CZEREMCHA ZWYCZAJNA.** Owoce są jadalne, z lekkim gorzkawym posmakiem (im później zebrane, tym mniej gorzkie). Po wysuszeniu wykorzystywane są jako składnik nalewek i przyprawa do pierogów. Surowcem zielarskim jest kora czerechmy pozyskiwana z młodych gałązek, razem z pąkami liściowymi. Używana w medycynie ludowej jako środek ściągający, moczopędny i przeciwreumatyczny.

**BLUSZCZYK KURDYBANEK** to jedno z najstarszych słowiańskich ziół, znany był już w średniowieczu. Wciąż traktowany jest jak chwast, a ma mnóstwo leczniczych właściwości. Nie tylko przyspiesza przemianę materii, poprawia odporność, ale także odtruje organizm po spożyciu nadmiaru... alkoholu. Kurując się naparem z kurdybanka Polacy zwyciężyli w bitwie pod Parkanami, koło Wiednia.

**GLISTNIK JASKÓLCZE ZIELE** polecany jest w leczeniu kurzajek i brodawek, a także działa przeciwgrzybiczo, przeciwbólowo i przeciwalergicznie. Pomimo swoich właściwości leczniczych, stosowany w nadmiarze, może działać toksycznie.

**STOKROTKA (POSPOLITA) POLNA.** Kwiaty są jadalne, można wykorzystać je jako dodatek do surówek i sałatek (mają miętowy smak). Kwiaty stokrotki pospolitej są też surowcem lekarskim, wykorzystywanym w medycynie ludowej. Posiadają m.in. substancje pomagające w regulacji trawienia, a stosowane zewnętrznie pomagają przy problemach skórnych (właściwości przeciwzapalne).



**POKRZYWA ZWYCZAJNA** niezwykle wartościowa roślina lecznicza. Zawiera sporą ilość witaminy C, kwasu foliowego, wapnia, krzemu, żelaza i chlorofilu. Wzmacnia organizm, działa przeciwbólowo, antybakteryjnie i przeciwzapalnie.

**JASNOTA BIAŁA** Wyglądem bardzo przypomina pokrzywę zwyczajną, ale w przeciwieństwie do niej nie parzy. Bywa czasem nazywana „głuchą pokrzywą”. Roślina jadalna zarówno na surowo jak i gotowana. Najwięcej cennych właściwości ziele oferuje kobietom, ponieważ pomaga złagodzić obfite, bolesne miesiączki, pomaga wzmocnić osłabiony pęcherz, pomaga także w niestrawności. W lecznictwie wykorzystuje się kwiaty, liście i korzeń.



## **TERENY ZIELONE TO OSTOJA ZWIERZĄT W TYM SZCZEGÓLNIIE PTAKÓW.**

**ŁYSKA ZWYCZAJNA, ŁYSKA** – gatunek średniej wielkości ptaka wodnego z rodziny chruścieli. Nie jest zaliczona do kaczek, gdyż nie ma błony pomiędzy palcami. W zachodniej i południowej części zasięgu osiadły i koczujący, północne populacje migrują jesienią na południe lub południowy zachód. Nie jest zagrożony wyginięciem.

**KACZKA KRZYŻÓWKA** – gatunek dużego ptaka wodnego z rodziny kaczkowatych. Jest to najpospolitszy i najszerzej rozpowszechniony gatunek kaczki. Zasiedla większość półkuli północnej. Nie jest zagrożona.

**WRÓBEL ZWYCZAJNY.** W XIX i XX wieku należał do najposzechniej występujących gatunków na terenach Polski, W latach dziewięćdziesiątych zaobserwowano spadek liczebności wróbla. W roku 1995 wróbel zwyczajny został objęty ścisłą ochroną gatunkową.

**MAZUREK** Nieznacznie mniejszy od wróbla zwyczajnego, często z nim mylony. Najpewniejszą cechą rozpoznawczą jest czarna plamka na białym policzku (wróbel ma policzek jednolicie szary). Poza tym mazurek ma kasztanowobrazowy wierzch głowy (samiec wróbla – szary, samica wróbla – szarobrazowy). Obie płci ubarwione jednakowo.

**KOPCIUSZEK SMUKŁY** ptak mniejszy od wróbla. Samiec jest ciemnoszary z czarną twarzą, gardłem i piersią oraz białą wstawką na lotkach drugorzędowych. Ogon i kuper rdzawe, tylko środkowe sterówki czarne. Samica ciemnoszara z wyjątkiem rudego ogona. Kopuszek jest jednym z gatunków, który świetnie przystosował się do życia mieście. Zabudowa miejska stanowi namiastkę górskich terenów, na których pierwotnie gniazdował.



## ASPEKT OSOBISTY

Autor spaceru zna rodzinną historię z powstania warszawskiego, której bohaterem jest jego teść. Zdarzenia powstańcze miały miejsce obok Błoni na terenie Parku Ujazdowskiego. Drużyna powstańcza, do której należał jego nastoletni teść, otrzymała rozkaz zdobyć niemieckiego posterunku artyleryjskiego, umiejscowionego przy brzegu Jeziora Kamionkowskiego. Na zbiórkę drużyny zgłosił się jedynie teść i jeden kolega. Próbowali zdobyć ten niemiecki posterunek artyleryjski. Kolega został śmiertelnie ranny a teścia złapał żandarm i kopniakami pogonił do rodziców.

## KONTEKST WSPÓŁCZESNY

Warto cieszyć się tą okolicą, póki wygląda tak jak teraz, gdyż przyszłość tego terenu jest niepewna. W 2016 r. m. st. Warszawa sprzedała za 38 mln zł deweloperowi teren Kamionkowskie Błonia Elekcyjne. Teren jest wpisany do rejestru zabytków od ponad 25 lat.

We wrześniu 2020 r., pomimo ogromnych wątpliwości co do legalności tej inwestycji oraz silnego sprzeciwu mieszkańców Kamionka, Dom Development rozpoczęło budowę na obrzeżach Błoni.

Droga powrotna Spacer ulicą Międzynarodowa do Alei Waszyngtona i dalej, wzdłuż Alei Waszyngtona

## OGRÓDKI DZIAŁKOWE

Z ogródkami działkowymi po drugiej stronie Alei związane są kontrowersje wokół własności terenu – reaktywacja spółki, do której należał teren odbyła się bez podstaw prawnych i działanie spółki zostało unieważnione. Teren wciąż należy do miasta. Pokazuje to procesy, jakie zmieniają współczesną Warszawę.

Początek istnienia ogrodu „Waszyngtona – Południe” należy liczyć od 1939 roku. Po Kampanii wrześniowej na wiosnę 1940 r. ogród wznowił swoją działalność.

W międzyczasie Ogród z nazwy utracił słowo „Południe”, a z pracowniczego stał się ogrodem rodzinnym. Ogrodem rodzin, które przez dziesiątki lat na gliniastych nieużytkach pradoliny Wisły budowały jego dzisiejszy kształt i infrastrukturę.

W XXI wieku Ogród podjął bardzo trudną walkę z hydrą roszeń i krzywdzącej reprzywatyzacji. Z wielkim trudem i po wieloletnich bojach ucięto łeb owej hydrze, lecz nasuwa się pytanie: na jak długo?! Po pamiętnych spekulacyjnych próbach reprzywatyzacji, planów likwidacji i zabudowy Ogrodu, dziś 350 z 400 ogródków działkowych w sumie użytkowanych przez prawie 600 działkowców.



Skrećamy przed blokami na teren zielony, idziemy w stronę placu zabaw. Za blokami, od strony ulicy Kinowej, znajduje się między innymi Dom Kultury tamtejszej spółdzielni mieszkaniowej. Część pomieszczeń wynajęta cukiernia, lodziarnia i szkoła tańca „Mała Sicilia di Stefano Terrazzino”. „Miejsce to powstało z miłości Stefano Terrazzino, znanego Włocha mieszkającego w Warszawie, do rodzinnej StartBłonia ElekcyjnejOgródki działkoweMała Sicilia Sycylii. Koncept łączący smaki delikatesów sycylijskich z jedną z pasji Stefano – tańcem.”

Tu następuje rozwiązanie spaceru. Dla chętnych wizyta w Kawiarence – Lodziarni: Mała Sicilia di Stefano Terrazzino. Stefano Terrazzino (ur. 19 sierpnia 1979 w Mannheim) – włoski tancerz, piosenkarz, aktor i prezenter telewizyjny. W 2005 przeprowadził się na stałe do Polski. Po wielu sukcesach tanecznych stworzył własną szkołę tańca i cukiernię.

